

„EZT AZ EGÉSZ KIÁLLÍTÁST LÉPCSŐNEK TEKINTETTEM”

HERMAN LIPÓT FESTŐMŰVÉSZ 1921-ES NAPLÓJA, 2. RÉSZ¹

Budapest, 1921. január 23.

Bár késő van s meghűlésem következtében erősen náthás vagyok, mégis le kell írnom a megnyitás napi első impressziókat. Kiállításunk úgy látszik teljes erkölcsi és anyagi sikerrel járt. Úgy a tegnap délutáni, mint a ma reggeli lapok majdnem osztatlanul nagy elismeréssel szólnak (az ú. n. keresztény lapok szintén), a legmelegebben Miklós Andor lapjai írtak, a *Pesti Napló*-ban még a vezércikk is velünk kezdődik. Egy és más lap kritikusa tesz kifogásokat (Elek Artúr az *Ujság*-ban, Kézdi a *Pesti Hírlap*-ban),² de ennek a teljes koncertben nincs nagy jelentősége. S az anyagi siker a viszonyokhoz képest szintén kitűnő. Együttesen közel 900 ezer Koronát, én magam 9 db kisebb képért 134 ezer Koronát vettem be. A legdrágább kép, Grünwald Béláé 140 ezerért kelt el. Egy másikat 110-ért adtak el. Kandó 7 képe közül 6-ot, Csáktornyai 20 kép közül 16-ot adott el. Jávor³ töménytelen rajzot és rézkarcot. S minden valószínűség szerint még nincs vége a vásárnak. Én 200 ezerig remélek emelkedni – tisztán a %-ok levonása után, az egész eladási összeg pedig azt hiszem, el fogja érni az 1 1/2 milliót. De ha ez a reménység nem is teljesednék már meg lehetünk elégedve az eredménnyel. A kollégák eléggé meg vannak elégedve a dolgokkal, bár nem mindegyiknek tetszik, ami természetes. De túl sokat erre nem adok, mert hiszen mint már néhány-szor említette, magam egészen tisztában vagyok képességeimmel, sőt eredményeim-mel is. Az igazi munkához most akarok nekilátni s azt hiszem, némi eredménnyel. Csak elvinnék már ezeket a dolgokat a műteremből, azaz jó volna tabula rasa-t csinálni s egészen új dolgokon megkísérelni erőmet. Azt hiszem ez meg is fog történni.

¹ A kézirat lelőhelye: Herman Lipót naplója. KEMKI Archívum és Dokumentációs Központ, ltsz.: 19920/1977/XXI. [KEMKI ADK] Kéziratból kiolvasta és jegyzetekkel ellátta Bardoly István, szerkesztette Markója Csilla (HUN-REN BTK MI).

² Arany-ezüsterdő. *Pesti Napló*, 1921. január 23. 1.; (e. a.) [Elek Artúr]: Az Ernst-muzeum csoportkiállítása. *Az Ujság*, 1921. január 23. 3.: „Csalódást éreztünk ellenben Herman Lipót újabb művei előtt, mert fejlődés helyett nem egyjűkön visszaesést észleltünk. Önkéntelenség, frissesség, igazán artisztikus hatás csak vázlataiban van, készre megcsinált képei elkínzottak és mégsem készek.”; (k. k. l.) [Kézdi-Kovács László]: (Csoportkiállítás.) *Pesti Hírlap*, 1921. január 23. 4.: „Kár, hogy Herman részben agyondolgozza vásznait, részben (különösen a kezeknél) vázlatosan hagyja. Művészete legközvetlenebbül a 'Forrás (Gyermekforrás)' és a 'Műterem a kaszárnában' c. vásznain nyilatkozik meg.”

³ Jávor Pál (1880–1923) festő.

Az idősebb kollégák, azt hiszem, nem nézik egészen jó szemmel Grünwald Béla mennybemenetelét, a kortársaink pedig bizonyára sokallják a mi sikereinket. De bizonyára az fáj nekik nekik legjobban, hogy mint a magyar kultúra diadalma van e kiállításunk a köztudatba kiáltva, ami az ő destruktív elveikkel nem egészen egyezik. Igaz, hogy egy fél évvel ezelőtt még nehéz lett volna elérni ilyen általános elismerést, ma már kissé puhábbak a kurzuslapok is. Este a Fészekben egy kis barátságos vacsora és beszélgetés s öröm a siker felett. Nem mindenki irigykedik azért.

Budapest, 1921. január 24.

Dél előtt újra a kiállításunkon voltam. Termem kissé egyenlőtlenül hat erősebb világításban s tulajdonképpen nem is nagyon kielégítő. Talentumom több oldalát mutatja be, de azért nem egészen megnyugtató a hatás, mert sokkal komplettebben kéne kifejeznem azt, amit akarok. Itt pedig már egy egész csomó túlhaladott álláspont van, ami annál az egyszerű oknál fogva került így össze, mert a háború előtt kezdett s Prágában készített képek nagy része került kiállításra, mégpedig anyagi szempontokat véve figyelembe, s én tulajdonképpen ezt az egész kiállítást lépcsőnek tekintetem a további, eredményesebb munkához. Éppen azért, mert ezt éreztem, helyeztem olyan nagy súlyt a hírlapi reklám sikerre, ami engemet a dolgom komoly megítélésében nem ingat meg, csupán, mint szentesített eszközt a célhoz tartom szükségesnek. Ha én egyszer egy olyan munkát állítok ki, amelynél meg vagyok győződve jóságáról, úgy beszélhetnek, szidhatnak, vagy dicsérhetnek, amennyit akarnak az emberek, az engem az én saját meggyőződésemben nem ingathat meg, éppen úgy, mint most sem a dicséret s elért látható siker. Balló volt ma délben a kiállításon, ki, úgy látszik, engem sokra becsül, de helytelen útnak tartja ezt az „eklektikus” irányt, amelyet követek. Ő azt mondja, hogy a naturalista festésben igen szép eredményeket érnek el. Csakhogy nekem a meggyőződésem, hogy a 20–25 éve előtti naturalizmus s az egész impresszionizmus egy rossz út, mely nem merítheti ki a festészet feladatait, éppen csak felhasználhatók értékei egy rendes, az igazi művészetbe kapcsolódó, de a kor érzéseit s látásait kifejező művészet számára. Ez, ami most eklekticizmusnak tűnik, elősködésnek a régiektől visszamaradt csontokon, csak előkészület egy új, a korunkat s magunkat kifejező művészetéhez. Előbb egy nyelvet kell megtanulni, hogy aztán kifejezhessük rajta a gondolatainkat. Természetes, hogy a gondolatok következtében magán a nyelven is létesülnek változások, az is egyénivé válhat, de mindenki számára való érthetőségéből nem szabad annak veszíteni semmit. – Most Lehel Ferencnek egy esztétikai s művészettfilozófiai kis füzetét⁴ olvasom, melynek fő alapelvéből sokat akceptálok. Kár, hogy a megírás módja nem elég tisztá mindig, mégis átkínlódom rajt.

⁴ Lehel Ferenc: *A romantikától az expresszióig. Egy művészettörténeti monstredráma. A 19. század művészeti iskoláinak vázlata. A 19. század művészete.* Budapest, 1921.

Budapest, 1921. január 26.

Takács a mai Lloydban nem valami hízelgő kritikát ír, amit tulajdonképpen vártam. Ő annak idején Rózsa Miklós suite-jéhez⁵ tartozott, s ebből érthető régebbi averziója velem s munkáimmal szemben. Ha hű akar lenni önmagához, úgy nem szabad ebből engednie. De lehetséges, hogy valóban az a meggyőződése, hogy eklektikus és rossz úton haladó vagyok. Még ha előbbiben igaza is volna sem bántana. Hiszen én nem adok arra sokat, hogy eredeti legyen a művész, arra törekedjék. A Leonardo irataiban az individualizmusról szó sincsen, de a régi művészek levelei és iratai mind nyomát sem mutatják az ilyen törekvés becsülésének. Erre vall egész tanítási módszerük, a műhelyoktatás is. Az individualizmus hajhászása a legutóbbi korszakok tulajdonsága, s túlzásba vitele ajándékozta meg az emberiséget az expresszionizmus, futurizmus, kubizmus sok mindenféle fajtájával, s okozta az egész képzőművészeti anarchizmust. Lehel Ferencnek már tegnap említett könyvecskéje erős túlzásokba esik. Az egyéni vonást a művészetben – ha hajhászása és kultiválása a középtehetségek részéről káros eredményekre vezet is – nem elvetendő tulajdonság, hiszen megtaláljuk az egész nagy mesterek munkáiban, annak dacára, hogy törekedtek rá. S ez a tulajdonság a műremek egyik alkotó elemét képezi, de nem a legfontosabbat, mint ahogy a múlt század végén hitték. A naturalizmus sem képezi a fő alkatrészt, bár szintén lényeges alkotóeleme a művészi terméknek. Fő alkatrésznek tartom azt a misztikus tulajdonságát a képek, szobornak, zeneműnek, épületnek, mely meggyőzővé teszi valami titkos belső harmónia révén (tán a lelke révén) még a laikus néző szemében is. De ezt a tulajdonságát a művészi munkának elemezni igen nehéz, azt hiszem lehetetlen, éppen úgy, mint az orvosi tudomány sem tudja elemezni a lelket az emberi testben. A kritikusok mindig apró külsőségek körül balhéznak, vagy az impresszionizmus elvei mellé szegődnek, vagy az ú. n. festőiség mellé, vagy az „eredetiség” individualizmus szempontjából nézik a dolgokat, vagy pedig ostobák s hozzá nem értők lévén közönséges emberi indulatoktól vezéreltetve adják le véleményeiket. Én csakis propaganda jellegüket tudom ezért tekintetbe venni, mert felületes voltuk oktató, nevelő hatásukat teljesen illuzórikussá teszi. Néhány nagyképzű fráter, mint éppen Elek vagy Takács,⁶ abba a tévedésbe esik közülük, hogy írásaiknak komoly jelentősége van. Éppen csak bosszantani tudnak, de irányítani hál Istennek, nem. – Egész napon át az ágyban feküdtem, hogy kifejdjem náthámat s húlésemet, melytől remélhetőleg holnapra megszabadulok. A héten, s különösen vasárnapon be kell mennem a kiállításra, mert nagyon szeretném a bevételt 200 ezerre kiegészíteni, hogy aztán új életet kezdhessek, azaz nyugodtan hozzáfoghassak terveim megcsinálásához. A nyáron valószínűleg a Balaton mellett fogunk nyaralni, mert a drága Líra mellett olasz útról egyelőre nem lehet szó, talán majd az ősszel. Minden esetre szorgalmasan kell majd dolgoznom.

⁵ kíséretéhez

⁶ Felvinczi Takács Zoltán (1880–1964) művészettörténész.

Budapest, 1921. január 28.

A kiállításon az eladások elég lassan haladnak, vasárnap óta gyűjteményemből csak 2 kisebb képecske kelt el. Most 147 ezer a bruttó bevétel. Lehetséges, hogy a kiállítás végéig eljutok 200 ezren felül, de ez nem bizonyos, mert a gyenge tőzsde kissé elkedvetleníti az embereket. Úgy látszik némi pénzhány is van. A legnagyobb nehézségeken természetesen túl vagyok, blamázzsal már nem záródhatik a kiállítás. A további kritikák is eléggé kellemesek, a két ünneprontó cikk már elszenvedődött. Mégis most már erős elhatározással éreldök bennem, hogy kell csinálnom egy képet, mely bizonyítékát adja képességeimnek. Ez a feladat a „Tannhäuser”-re vár, mely olyan kompozíció, mit majdnem végig természet után lehet megfesteni. Itt bebizonyíthatom minden képességet s hitelt szerezhetek további működésemhez. Be kell vallanom, hogy a most kiállított dolgaim legnagyobb része inkomplett, el van hamarkodva a kiállítás kedvéért. Kevesebb bizonyára több lett volna. De okvetlen szükségem van a arra a néhány 100 ezerre, hogy tovább dolgozhassam, különösen ha komoly dologba vágom fejszemet. A nyári tájképezés nagyon hasznomra lesz felrüssülés szempontjából s végre talán mégiscsak rendes mederbe juthatok. – Egyelőre nem sokat dolgozom, kapóra jött a meghűlésem, mely lustálkodásomat indokolja. Pedig már nyakamra nő a sok megrendelés, melyet most már igazán teljesítenem kéne már az anyagiak miatt is. – Ma délben benn voltam a kiállításon. Kandó Lacival beszélgettünk dolgainkról (Szinyei Társaság, kiállítások). Laci igen józanul ítéli meg a dolgokat, fent említett követendőket megszívlelni ajánlotta. Egy ilyen kiállítással sokat tanul az ember, csak le is kell vonni a konzekvenciákat. Baráti összeműködéssel nem csak popularitást, de komoly haladást profitálhat az ember. Ernstről is szó volt, ki most szeretne kibújni az építkezés kötelezettsége alól. Ebben az esetben a Szinyei kiállítás nála való rendezése bizonytalanná válik, mert arról szó sem lehet, hogy ezekben a szűk és nem is nagyon jó termekben egy reprezentációs kiállítást rendezzünk. Majd meglátjuk, hogy alakul a helyzet.

(este) Délután már nem mentem be a városba, hideg és szeles idő van künn s ez meghűlésemnek nincsen nagyon javára. Kellemetlen száraz köhögés kínoz, különösen éjjel. Gárdosék itt fenn vacsoráztak nálunk, beszélgettünk az ő márciusban rendezendő kiállításáról, melyre nézve tán jobb volna, ha őszre elhalasztódnék. Mert a most következő kiállítás csoport összeállítása nem túlságosan szerencsés (Batthányi és egy Hatvany protegé: Vass Elemér)⁷ fog kiállítani Csókkal, Pólya Tibivel s tán Mattyasovszkyval, akiknek már nem tudunk olyan vehemens újságikert csinálni, de nem is lehet minden második hónapban kikiáltani, hogy most van a legjobb kiállítás az évben. Nem is nagyon akarjuk elkoptatni befolyásunkat. A dolog tulajdonképpen úgy fog történni, hogy el sem megyünk az újságíró napon s hagyjuk a dolgokat sorsukra;

⁷ Batthyány Gyula (1887–1959) festő; Hatvany Ferenc (1881–1958) festő, műgyűjtő; Vass Elemér (1887–1957) festő. Az Ernst Múzeum 1921 márciusában nyílt 46. csoportkiállításán Batthyány Gyula, Csók István, Mattyasovszky-Zsolnay László, Pólya Tibor, Vass Elemér, Kalmár Elza, Gara Arnold, Lakatos Artur, Loibl Ferenc vettek részt. Hatvany Ferencnek 1922-ben volt gyűjteményes kiállítása.

Gárdos kedvéért, no meg Tibiért és Mattyasovszkyért néhány jó szót minden esetre mondunk (Csókot nem kell beajánlani), de a hatás bizonyára kissé vegyes lesz. Hiszen, ha egy igazán nagy tehetségű ifjúról, vagy akár öregről volna szó, gondolkozás nélkül feküdnénk bele a propagandába! Ámde erről a dologról momentán nincsen szó. Csinálja azt meg Ernst, kit úgy látszik, az aukción kívül alig érdekel ma már valami. Az ő jó vevőit is azok számára tartogatja, a vételt a mi kiállításunkon elintézte saját ismeretségi körünk. Ravasz egy bótos ez a Lajos. De hát ne firtassuk ezeket a dolgokat, a fontos, hogy a kiállítás sikerült s hogy még javulhat kissé a dolog. 2-3 évig most úgy sincs szó újabb képgyűjtemény bemutatásáról, kivéve a téli reprezentációs Szinyei kiállítástól, melyen azonban csak legfeljebb 3-4 képpel veszek részt.

Budapest, 1921. január 29.

Délben a kiállításon, volt néhány látogató, de vétel semmi. Holnap, a kritikus második vasárnap, de nem tekintek valami túl nagy optimizmussal elébe. Mai megbeszélésünk Zsigával, Kandóval, Csáktornyaival oda konkludált, hogy Ernsték tulajdonképpen nem nagyon erőltetik meg magukat, nekik bizonyára a legfontosabb az aukció sikere, mert az többet hoz a konyhára s cseppet sem erőltetik saját vevőkörüket, hogy a kiállításon is vásároljon, különösen, ha így is sikerültnek mondhatják az eredményt. Ernst igen ravaszkodik, de lehet, hogy végül is ráfizet a dologra, ha ez így tovább megy. Hogy 200 ezer nettóra vigyem a dolgot, kevés a reménység ilyenekképpen, bár kizárva nincsen. Mindenesetre megteszek minden lehetőt. A jövő héten már csak a szerdai ünnepnapon fogok bemenni. Elek Artúr a Márfy 8-as kiállításának katalógus előszavát írta,⁸ ettől aztán komolyan el van ragadtatva. Hát ilyen propaganda tagokra, kik az általunk rossznak tartott irányzatot dicsőítik, igazán nincs szükségünk. Le fogjuk itt nálunk a Szinyei Társaságban járatni. Ilyen smokkokra semmi szükségünk. Este a Fészekben a Szinyei gyűléssel kapcsolatos dolgokról is beszélgettünk. Itt is szigorúbban kell eljárunk, mint ahogy tervezve volt. Horthy, úgy látszik, nem fog bejönni, ezért fel kell az idén Mattyasovszkyt is áldozni. Kandóval beszélgettünk arról az eshetőségről is, hogy a Szinyei kiállítást esetleg másutt kell megtartani, mert Ernst húzódozik az építkezéstől. Erről különben majd még beszélek vele, csak múljon el a kiállítás.

Budapest, 1921. január 31.

Tegnap egy képet adtam el 20 ezerért, a *Nimfák az erdőben* címűt. Egyébként is volt forgalom. Kandó 3 képet adott el jó árban. Csáktornyai tán kettőt, Zádor egy csomó karcot. Sok látogató is volt, majdnem annyi, mint a megnyitáson, ami a kiállítás

⁸ Elek Artúr nem írt a Nyolcak egyik katalógusában se, valószínűleg Felek Gyézára gondolt, aki hosszú bevezetőt írt a Nemzeti Szalonban 1911-ben megrendezett kiállításához.

Herman Lipót, Kandó László, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Iványi Grünwald Béla, Zádor István, Csáktornai Zoltán
(Pólya Tibor rajza)

A legszebb kiállítás

Az Ernst-muzeum mostani kiállítása két-ségtelenül az idei szezon legnagyobb művészeti eseménye. A magyar művészetnek olyan magas nivójáról tesz bizonyosságot, ami minden magyarul értő kulturemberben megdobogtatja a szívet, s bizalommal tölti el a csüggedt és lemondó kedélyeket. Öt festő és egy szobrász állottak össze egy harmonikus csoportra s kiegészítik a kiállítást *Románne* G. Klára iparművészeti kollekcijója.

Az öt festő: *Iványi Grünwald Béla, Zádor István, Csáktornai Zoltán, Herman Lipót és Kandó László*, a szobrász pedig *Kisfaludi Stróbl Zsigmond*. Ujat ezekről a művészekről alig tudnánk már mondani, holott ők ezen a kiállításon ujat mondanak nekünk, egészen meglepőt és nagyszerűt. Igazi, hamisítatlan és egészen komoly művészet néz le ránk a falakról, olyan, amelyet Európa legelső kritikusaainak is bátran odamernénk állítani, mondván: „Nézzetek ezek vagyunk mi, ezt tudjuk mi”. S aztán, ha megnézték, gondoljanak arra, hogy ezt az országot osztották fel oláhok, csehek és szerbek közt, amely ilyen kultúrát produkált...

Zádor István ceruzafejzeival és karcaival kezdődik a kiállítás. Amit Zádor a plajbász-szal produkál, az szinte elbódít. Olyan ördögiesen ügyes, hogy a piktorok is bámulva állnak rajzai előtt s csodálkozva nézik azt a boszorkányságot, amely ezeket a képeket létrehozta. Herman Lipót bujaképzletű kompozíciói egy más világba visznek bennünket, olyan világba, amely szebb és gazdagabb, mint a miénk s amelyet Herman teremtett meg. Ebben a világban Herman szuverén ur, ő kormányozza ezt ezeljével s visz magával bennünket oda, ahová nagy tudása s kiforrott nagy művészetével akarja. Csupa biztosság, csupa megfontoltság, amely azonban nem válhatik száraz mesterkedéssé, mert

megóvja attól a — tehetség Csáktornai viszont nem gondol meg semmit sem, ő az adja egészen közvetlenül, ami benne forr: szívének és szemének melódiáit, érzéseit oda-lehelve a vászonra, tájképeket és egyéb témákat, amelyek azonban mindig ugyanazt zen-gik: Csáktornai zsenijét és egyre jobban fejlődő piktori készségét. Kandó László kevés képe mind egy-egy ékszer. Nagy örömünkre szolgál, mikor ezt a kitűnő magyar tehetséget ilyen jó és igaz uton látjuk, azon az uton, amely a legkomolyabb, legbecsületesebb művészet felé vezet. Kandó biztos kézzel, kitűnő érzékkel s a legnagyobb izléssel festi meg azt, amit akar, azt a valóságot, amelyet egy kitűnő szemű művész lát meg.

Iványi Grünwald Béláról szólni sem mérünk, mert oly nagyságban jelentkezik, amit már nem lehet dicsérni, még csak méltatni sem. Csak hálások lehetünk néki, hogy a miénk, hogy a magyar zseninek ez a nagy-gó tüneménye itt van, csak örülnünk lehet, képei előtt megállni és ujjongani. Beszélni nem szabad ezek előtt a zengő magyar képek előtt, csak hallgatni és zokogni, zokogni örömről, gyönyörűségünkről.

Kisfaludi Stróbl Zsigmond szoborkollekcijója egészíti ki ezt a kiállítást. Mit mondhatnánk ujat erről a kitűnő mesterről? Talán az a legjobb, ha azt mondjuk, hogy méltán sorakozik a piktorok mellé. Dazadó ereje és művészete teljességében mutatkozik itt be ez az elmélyedő, puritán mester. Portrék és kompozíciók váltakoznak gyűjteményében s nem tudjuk, melyiket szeressük jobban.

A közönség megérezte, hogy ez a kiállítás a szezon szenzációja. Már a megnyitás előtti napon negyedmillió fölül vásároltak s azóta állandóan zsúfolva vannak az Ernst-muzeum helyiségei. Aligha marad kép eladatlán, de *Románne* dolgai sem maradtak meg, maguk a kiállító művészek is egész csomó szép holmit vásároltak belőlük.

A csoportkiállítás résztvevői. Herman Lipót. Pólya Tibor rajza (bal szélén).
Színházi Élet, 1921. január 30. / február 5. 23.

népszerűsége mellett bizonyít. Tanulság, hogy egy jól összeválogatott társaságnak sikere lehet. Nem kell tehát félnünk tőle, hogy nem Ernstnél csináljuk a kiállítást, hanem másutt. Borzasztó, hogy az építkezést meggondolta. Itt újra bebizonyosodik ama tulajdonsága, hogy kockázat nélkül szeret kereskedni Lajos barátunk, de bizonyos, hogy kutyából nem lesz szalonna. Azok a kis ajándékokcskák a Szinyei Társaságban, a múzeumnak, mind csak morzsák, melyekért túlonként kap ellenszolgáltatást. Hiszen én nem irigylem tőle a sikert és a renomét, mely jó kiállítások eredményeképpen létesül, de nem ártana egy bőkezűbb vonás jellemében. – Ma délután tartjuk rendes közgyűlésünket az Ernst Múzeumban, tagfelvétel a legfontosabb tárgya. Sok megbeszélés előzte meg a dolgot, mégis a jelöltek közt maradt Horthy, de felvétele mégis kétséges. A tegnapi *Pesti Napló* hírt hozott egy esetleges Benczúr Társaság esetleges megalakulásáról, Tornai és Stettka⁹ vezetésével. Nagyon üdvös dolog volna, ha valóban megcsinálnák, legalább határozott színe volna a miénknek is, és a nagyközönség is meg tudná különböztetni a két irányzatot. – Mindenfelé hallom, hogy pár hét múlva nálunk is beáll a nagy krach úgy ári, mint egyéb értékterületen. Azt mondják, hogy mi szerencsésen éppen az utolsó pillanatban csináltuk a kiállításunkat, lehet, hogy a hetekben már nagyon meg fog csappanni a vételkedv. Ezt különben már tegnap is láttuk, mert a nagy látogatottság mellett nagyobb vételeknek kellett volna történniük. Nincs kizárva, hogy a Lloyd s néhány másik lap kedvezőtlen kritikája is befolyásolt néhány vevőt, pl. velem szemben, de az ilyen hatásnak tulajdonképpen sohasem lehet a végére jutni. Lehetséges, hogy képeim valóban kissé szokatlanok és komplikáltak, s a vásárlók nagy része nem tudja bevenni. Ami a pénzkrachot illeti, nem vagyok túlságosan nagy pesszimista. Ezt már sokszor bementák Ubulék, ki csak spórolását takarja e jelszóval. A nyáron, minden valószínűség szerint, meglehetősen stagnáció lesz a képvásár terén éppen úgy, mint tavaly, de ez nem jelent semmit, kereseti lehetőségek azért nincsenek kizárva.

(este) Az Ernst Múzeumban ma tartottuk a közgyűlést, Ernst e célból kissé összeállította a szobortermet. Az elnök mögött Szinyei arcképe, tőle balra Ferenczy Károlynak egy szép plein air önarcképe, jobbra Vaszarynak egy szép csoportrajza a miénk-ről. 5 felé kezdtek gyülekezni az emberek, 17-18-an voltunk s minden igen simán folyt le. Csáktornyait, Rudnayt, Mattyasovszkyt, Horthy Bélát s Ybl Ervint rendes tagnak, Nemes Marcellt¹⁰ tiszteleti tagnak választottuk meg. A vezetőség választásnál egyhangúlag a régiek jöttek be újból. Az ünnepi közgyűlés, illetőleg emlékünnepe holnapután, szerdán fog megtörténni a Tudományos Akadémia dísztermében. – Ernsttel beszélgettünk a kiállításról is, mely, úgy látszik, nem tartható meg az Ernst Múzeumban, miután az építkezés sokba kerül. A megoldás az volna, ha Ernst szerezne a kiállítás számára helyiséget, pl. a Nemzeti Szalonban jövő karácsony táján, hol mi rendezőnk a kiállításunkat. A csoport, illetőleg kollektív

⁹ Benczúr-Társaságot alapítanak. *Pesti Napló*, 1921. január 30. 2. Tornai Gyula (1861–1928) festő; Stettka Gyula (1855–1925) festő – az idézett újságcikk őt nem említi.

¹⁰ Ybl Ervin (1890–1965) művészettörténész, műkritikus; Nemes Marcell (1860–1930) nagykereskedő, műgyűjtő, mecénás.

kiállításokat aztán továbbra is Ernstnél rendezhetnék. Éppen csak a % leadást és egyéb feltételeket diktálnánk mi.

Budapest, 1921. február 1.

Az ú. n. „társasági helyzetünk” megint némi kényelmetlenséget szült. Bálint Zoltán egy levélben meghívott engem egy nála tartandó piknikre. Eteléket is, amit sietett Rózsi tudomására hozni, ki nem lévén meghívva, láthatóan kényelmetlen szituációba volt éppen azért, mert társadalmilag érvényesülni az ványainak netovábbja. Természetesen kijelentettem, hogy én sem megyek a piknikre, de ez már nem nagyon elégíti ki Rózsit, ő sértve érzi magát, megbántva, s keservesen sír egész délutánon át a sors és az emberek kegyetlenségein. Bizonyos, hogy az ilyen ügyeket több tapintattal lehetne elintézni, pl. nem kéne levélben engem meghívni, ami Rózsi kezébe kerül. Talán meg is kéne neki mondanom, hogy ne bontsa fel leveleimet mielőtt én el nem olvastam őket, nehogy ilyen szituációkba kerüljön. Hozzájárul Etel önagságának kárörvendezése – ki ebben a kínlódásban kéjeleg – hiszen alaptermészete nem valami nagyon jó. De hát ilyen eset még sok lesz, mert néhány hónapig nincs még tervemben törvényesíteni viszonyomat, az emberek pedig smokkságukról nem mondanak le a kedvemért. Egy másik eset ma Kasnyáné¹¹ meghívója téra, ki azonban Rózsit is meghívta. Ezt, hogy némi balzsam legyen a sebre, hamar tudomására is adtam. Természetesen Kasnyánéhoz viszont Rózsi nem akar elmenni, éppen abból az okból, mert hátha ott valaki a társaságban megbántja vagy éreztetné vele a helyzetet. Pláne, ott lesz Péterné, ki szintén megbántotta Rózsit múltkor, mikor másokat az ő füle hallatára hívott a piknikjére. Én valószínűleg elmegyek Kasnyánéhoz nehogy megsértődjék. Nem vagyok meglepve a nehézségeken, melyek természetesen folynak szituációkból, mert hiszen az ember nem várhatja mindenkitől, hogy olyan kedves legyen, mint Leichné, Pollatschekné, Löwengard Jánosné, Grünwaldné, Stróbl Zsigáné s még egynéhányan. Én pedig mindezek orvoslására a közmondással felelek: „Meghalok, de kergetni nem hagyom magamat!” Ma nem voltam a kiállításunkon, hallom, nem is történt semmi vásár, csupán néhány előkelő látogató jelent meg, köztük Haller, a volt kultuszminiszter. Délután Ubul tegnap esti tanácsára a New York kávéházba mentem Miklós Lászlót meghívni, jöjjön el holnap – ünnep van – a kiállításunkra. Hátha vásárol valamit. Deutschék villájába is voltam ma délben, ott Róth és Jakab vitatkoztak az üvegablakok tévén. A Jordaens sorsa még bizonytalan, egyelőre sokallják a kép árát. Kár volt ebbe a dologba Jakabnak beleavatkozni. Kellemetlenül erőszakos ember, igazi „reißen”,¹² azaz tépő; nem csoda, ha megunják végül.

¹¹ Andaházi Kasnya Béla (1888–1981) festő, politikus, országgyűlési képviselő, felesége sz. Schiffer.

¹² cibál, tépdes

Budapest, 1921. február 2.

Dél előtt a kiállításunk felé baktattam, találkoztam Baneth Sándorral,¹³ kivel a zsidó festőiskoláról beszélgettünk, elkísértem a belvárosba, s ha már ott voltam, felmentem megnézni a Márfy kiállítását a Magyar Studióban. Nagyon kevésre becsülöm a dolgait, zavaros, expresszionista divatmajmolások. Most, hogy láttam, mit dicsért Elek Artúr, meg vagyok nyugodva, hogy sejtelve sincsen a képzőművészetről s már cseppet sem bánt a kritikája. Kiállításunkon elég szép közönség, de semmi vétel. Délben a Drechslerben ebéd, ebéd után Strobl Zsiga sógorához feketére, majd 5 órakor a Tudományos Akadémiába a Szinyei emlékünnepre. Szép közönség előtt kellemes előadások és beszédek. Csók megnyitó beszéde, Lyka jelentése a 10 000 Koronás díjról, melyet Szőnyi¹⁴ kapott (egy nagyon tehetséges, szimpatikus fiatal művész), s Meller szabadelőadása Szinyei müncheni éveiről. Mind nagyon jó munkák s nívós dolgok voltak. Este vacsora a Royal Szálloda német szobájában, az új tagok közül Csáktornyai, Mattaysovsky, Rudnay és Ybl Ervin jelentek meg, míg új pártoló tagként Kemény Simon.¹⁵ Csók felköszöntője nagyon jó volt, Petrovics¹⁶ felszólalt a Szinyei-szoba néhány képének érdekében. A dolog most már nagyon helyes mederben folyik, fejlődik magától, s alig kell néhány simító vonást tenni a művön, melyre büszkeséggel mondhatom, hogy én indítottam meg. Egy tervemet, hogy a Szinyei Társaság egy Munkácsy emlékünnepet is tartson, elfogadták. Ez azért helyes, nehogy a tehetségtelenek Munkácsy nevének kisajátításával egy társaságot alakítsanak. Benczúr Társaságot azt csinálhatnak, ez direkt megbélyegző lesz, s legalább elfoglalja a mi szecessziónkkal szemben a Künstlerhaus helyét. Ezt a fórt¹⁷ különben már nem hozhatják be, főleg az elsőbbség s az erkölcsiek révén. A kiállításunk pedig be fogja tetőzni a dolgot, de ennek jól kell megszerveződnie. Erről majd csak gondoskodunk. Csak Ernst körmére kell vigyázni.

Budapest, 1921. február 4.

Dél előtt elég korán keltünk. Tegnap Rózi sógora érkezett meg Szabadkáról, a kis, 9 éves Irénkével, ezt Rózi kihozta magával aludni. Mikor tegnap este későn hazajöttem az előszobában két pici sárcipő jelezte, hogy a kislány itt van. Kedves és értelmes teremtés, egyszerű eszköz volna Rózsit állandóan itthon tartani. Gárdossal az eső

¹³ Baneth Sándor, a Háborúban feldúlt tűzhelyeket újra felépítő országos bizottság, a „Pro Transsylvania” országos segítőbizottság és a „Vörös félhold” támogatására alakult országos bizottság ügyvezető igazgatója.

¹⁴ Szőnyi István (1894–1960) festőművész.

¹⁵ Kemény Simon (1882–1945) költő, újságíró.

¹⁶ Lyka Károly (1869–1965), Meller Simon (1875–1949), Petrovics Elek (1873–1945) művészettörténészek, a Szinyei Merse Társaság alapító tagjai.

¹⁷ előnyt

dacára kimentünk a zsidó festőiskolába a Wechseltmann-féle vakok intézetébe, hol a második emeleten az intézmény már működik. Egy csomó fiú és lány buzgólkodik a festés és szobrászat elsajátításában. Az én két Lilim majdnem a legügyesebb mind között, bár a férfiaságból sok hiányzik nekik. Délután korán bementem az Ernstbe, ott találkám lett volna egy fotográfussal, ki néhány képet le fogja fotografálni, de csak Zsigának adhattam át az üzenetet. Estefelé a Fészekben, majd Kasnyánénál teára, majd a Róna¹⁸ banketten (ma lett 60 éves) újra a Fészekben. Várakozás ellenére nagyon jól sikerült, mert ziccer nem történt, inkább kedélyes felszólalások Beöthy, Környi, Zboray és Róna részéről.¹⁹ Holnap Leichné jön ide modellt ülni portréjához s valószínűleg a gyerek is. A kiállítás, hál Istennek, vasárnap zárul. – Tegnap a vagyonmentő akción egy képem árverezésén vettem részt, 14 ezer Koronáért kelt el, ami az ottani körülményeket véve szempontba, elég szép eredménynek mondható. A jövő héten vége nekiláthatok újra a munkának, főleg a restanciák elintézésének.

Budapest, 1921. február 5.

Holnap, vasárnapon végre bezáródik kiállításunk. Legalább rendes kerékvágásba jövök, s nem kell apró kényelmetlenségeken bosszankodnom, mert még a dicséret sem kelleme, bosszantja az embert, hogy rendszerint hozzá nem értők adják le véleményeiket. A hozzáértők meg nem olyan kegyesek s nem is bánnak velem olyan túlságosan jól. De nem is volnának igazságosak, ha dicsérnének, mert képeimen sokkal maradtam a nívón alul, melyet szorgalommal és buzgóbb munkával elérhettem volna. Amit korrigálásnál a tanítványoktól szigorúan megkövetelek, hogy erejük s képességük legnagyobb megfeszítésével dolgozzanak, azt a magam munkáinál nem követem. Pedig már tapasztalhattam, hogy igazán csak azok a dolgaim sikerülnek, melyeken minden erőmet s képességemet latba vettem. – Délelőtt Leichné volt itt modellt ülni, elmondta, hogy kislányát milyen rosszul érintette a tegnapi szigorú kritika, elmagyaráztam neki, hogy éppen tőle kívánok többet, mert tehetségesebb a többinél. Délután a Fészekbe mentem, Csáktornyaival találkoztam, ki elmondta, hogy Hatvany volt ma a kiállításunkon s nem tetszettek neki a dolgok. Szép, ha valaki őszinte, de kérdés, szabad-e lennie, mert hátha nem ért a dolgokhoz. A kép lényegéhez bizonyára nem ért sokat, sem a kompozícióhoz, mert akkor törekednék munkáiban valamit belehozni abból. De azok csak nagyon tiszteletreméltó stúdiómozgások természet után. Igaz, hogy tehetséges ember az olyan, aki ilyet összehoz, de szerintem a jó tanulmány festés nem célja a festészetnek. Képeket kell festeni, illetőleg teremteni. Az én festményeimre joggal mondhatja ő és sok kollégám, hogy nincsenek jól festve, hogy inkomplettek, de azt nem tagadhatnák, ha jóhiszeműek, hogy az a törekvésem, hogy minden kor jó képeinek mintájára, ugyanolyanokat akarok én is teremteni (eddig sajnos eredmény nélkül). De a törekvés tiszteletreméltó. Energiátlanságom és az anyagiak akadályoztak meg eddig, hogy tisztességgel megfeleljek kitűzött feladatom-

¹⁸ Róna József 1861. február 1-én született.

¹⁹ Beöthy László (1873–1931) színházigazgató, Környi Béla, Zboray Miklós (1866–1940) ügyvéd.

nak. De nem adom fel a reményt, hogy a közeljövőben már e dolog megtörténhetik. Azt hiszem, most tervezés alatt álló festményemet már olyasformán fogom megcsinálni, hogy némileg kielégítő lesz. Erre nézve egy főfonalam van s az, hogy olyanak kell lennie egy ilyen képemnek, hogy szívesen akasszam fel saját lakásomban. A képek irányára, témakörére nézve is ez az elvem. Mindenki fessen olyan képeket, melyeket szívesen rakna a lakásába, ha független úr volna. – Ma este az Operában Lohengrinnél. Igen imponáló művész számomra Wagner, nagyszabású mester, Michelangelo-i erejű. Kár, hogy jobban nem értem. De ez idővel tán meg fog történni, ha többször hallom. Hogy az előadás jó volt-e, hiányos ismereteim következtében nem konstatálhattam eléggé. Engem gyakran kielégít egy pár jó dekoráció, jelmez vagy világítási effektus. A zenekar is sokat pótol, ha egyik-másik énekes nem is állna „helyzete magaslátán.”

Budapest, 1921. február 6.

A kiállítás ma végre bezárult, örülök neki; ma végre visszanyertem munkaképességet, nem kell többet az Ernst Múzeummal törődni. S bár voltak kellemes oldalai is a kiállításnak, nagyban inkább bosszantót nyújtott. Lehet, hogy mostanában érzékenyebb vagyok már, de szent igaz, hogy gyakran kívántam: bárcsak ne állítottam volna ki a nyilvánosság számára képeimet. Magam sem voltam nagyon meglegedve az anyaggal, éreztem, hogy ennél válogatottabb s alaposabb munkát kellett volna végezni. Na, de majd ez után. Délben Zsigáékkal, Lakatos doktor úrral s Kontáékkal a Royalban ebédeltünk, ebéd után Lakatossal, Kontával s Strobl Zsigával autón Glatzer Gyula műtermébe mentünk. Néhány kezdett portrét láttunk, nekem nem tetszettek. Édes színűek s karakter nélküliek. Út közben sikerült Kontának egy vázlatomat eladni 15 ezerért. Vacsorán Lakatos Laciéknál Harsányi Zsolt²⁰ társaságában. Sokáig elbeszélgettünk. Hazajövet Rózsit nem találtam itthon, valószínűleg szüleinél alszik a vendégek kedvéért. A hét végén már valószínűleg kezemben lesz a csoportkiállítás hozadéka. Tisztán valószínűleg 1401 ezer marad a %-ok levonása után. – Most következik a verseny aukció a Studio s Ernst között. A Studioé már a következő héten lesz, 2 hét múlva az Ernsté következik. Az idő nem nagyon kedvező az aukciókra, láttuk ma a kiállítás zárónapján. Dacára a látogatottságnak nem volt vétel. Ha a börzén a baisse tovább tart, könnyen elkracholhat mind a két aukció. Nem vagyok kárörvendő, de egy kis felébredést gondolok mindkét félnek.

Budapest, 1921. február 8.

Délelőtt Leichték, az asszony és a lánya. Festettem, Lili Irénkét rajzolta. Délután egy kevés munka, régi kis kompozíciócskákat festek át bevonva őket előzőleg egy szószszal, melyből törölgetéssel s néhány jellemző szín feltételével jobb hatású. Flottabb

²⁰ Harsányi Zsolt (1887–1943) író.

képek alakulnak így. Kár hogy ez nagyobb képeknél nehezebben megy. De idővel tán rá fogok jönni egy módszerre, mely ezt az egységesebb hatást célzó festést megkönnyíti. Azáltal, hogy nedves csontfeketébe, umbriába vagy aszfaltba ágyazza az ember a színeket, természetsszerűleg egyöntetűbb hatás jönne létre, az egyes színek tónusa között nincsenek olyan merev különbségek, összeolvadnak a közös alap következtében. Ez a transzponálás tulajdonképpen némi modorossága dacára nem árt a képszerűségnek, majd ha kissé belenézi magát a néző a képbe, igen változatos detailokat láthat benne. Így van ez Rembrandtnál, ki aransárga szószba ágyazta képeit, az újabb, nagy művészek között Munkácsy, Paál László követte ezt a bölcs eljárást az aszfalt alapos kihasználásával. „Tannhäuser”-nek nevezett kompozíciónak egy újabb változatát skicceltem fel a napokban, a háttérben ülő férfi mozdulatát fordítottam meg. Így harmonikusabb a kép vonal kompozíciója. [rajz] – Ma újra örültem, hogy már vége a kiállításnak. Sok kellemetlen oldala van a kiexponáltságnak; az volna az ideális, hogy az ismertségnek is elég volna téve és a mellett az ember sohasem állítana ki, de ez egyelőre nehezen megy.

Hogy forgalomba kerüljön az ember neve, sokszor kell a közönség szeme elé állani, vagy könyvekben, újságokban szerepelni. De talán most már megtehetem azt, hogy évente csak 3–4 jobban sikerült dolgot mutatok be egy-egy nagyobb kiállításon. Csáktornyai és Strobl Zsiga ugyan azt mondják, hogy 1–3 év múlva meg kéne ismételni ezt a mostani csoport összeállítást, de ez az időnként megismétlődő Szinyei kiállításokkal meg is történik. A legközelebbin – az idén télen – már csak 4–5 képet állítanék ki, úgyszintén a többiek is. De minden valószínűség szerint nem rendezhetjük a kiállítást az Ernstben, hanem lehetőleg a Szalont kell majd kibérelni, mely egy ilyen kiállítás céljára igazán ideális lenne. Van ugyanis húsz teljes fal, éppen kifutná, ha mindenkinek egyet juttatunk. S ez esetben valóban reprezentatív hatású lenne a kiállításunk. Kissé retrospektív módon állítjuk össze az anyagot. Én anyám arcképét, egy régi tájképet vagy zsánert, egy újabb sokoldalú kompozíciót s a 4 m²-es nagyságban megfestendő „Tannhäuser”-t állítanám ki. Ez utóbbinak természetesen sikerülni és is kéne, ebben azonban bízom. Csak egy kis felfrissülés kell a szabad ég alatt a nyáron. A Balaton mellett egy csomó tájképet óhajtok festeni s néhány pontos tanulmányt növényzetről, vízről, levegőről, valamint emberi alakokról.

Budapest, 1921. február 12.

Ernsttől tegnap hozták haza a megmaradt képeimet. Itthon rosszabbul hatottak, lehet, hogy a megszokottság is hozzájárult ehhez. Különösen a nagy képem hatott rosszul, majdnem az az érzésem, hogy el van az egész hibázva. Ha hamarosan nem adom el, azt hiszem át is fogom festeni. Szintúgy a többit is. De lehetséges, hogy lassanként túlادok majd rajtuk innen a műteremből. Egy képet 15 ezerért el is adtam már Konta nevű úrnak, kihez most délután megyek a pénzért. – Csütörtökön a rajzolóiskolában voltam a vakoknál. Még mindig nem megy rendben a dolog, úgy

látszik Bartában²¹ nincs elég erély és gyakorlati ügyesség. Ezek a zsidógyerekek kissé neveletlenek és fegyelmezetlenek. De majd hozzászoktatom őket a rendhez. Jövő héttől kezdve különben két csoportra osztódnak, s a szobrászok, kik a legvadabbak, külön terembe kerülnek. Nagyon kíváncsi vagyok, milyen eredményt tudunk majd elérni velük. – Ma délelőtt modell után rajzoltam, Pollatschek Lily is itt volt.

(este) Gyakran érzem, hogy meg kéne próbálni egy hosszabb ideig csak természet után festeni, egészen iskolászerűen tanulmányokat, motívumokat, fejeket, tájakat, enteriőrt s esetleg kompozícióra beállított dolgokat, és azért, hogy helyes útra terelődjek a sok fejből festett kombinálás után. Ez természetesen, így hirtelen, átmenet nélkül nem lehetséges. Egész sereg dolgom van befejezni való, s ezeknek kivonását az üzletből nem nélkülözhetem egyelőre. De tán nyáron, a nyaralás elkezdésével mégis meg lehetne a dolgot kísérteni. Azt hiszem rendkívüli módon felfrissítené látásomat, szín és formaérzékeimet. De mint mondtam, az ember nem szabad. Folytonosan engedményeket kell tenni a hajlamnak is, mely bennünk lakozik. S aztán üzleti szempontból is kissé veszélyes a dolog. A közönséget igen nehéz hozzászoktatni, hogy tőlem csendéletszerű képeket, enteriőrt, zsánert s üres tájképet vásároljon. Mégis meg fogom a nyáron tenni. S esetleg egy meglepetéssel állok majd a közönség elé jövőre, egy terem natúrstúdiummal, tájképpel, melyről meg sem is tudják, hogy én festettem. Bizonyos, hogy ez lesz számomra az igazi nyaralás és pihenés. – Siófokra valószínűleg nem megyünk, hanem tán máshova a Balaton mellé. S az sincs kizárva, hogy 2 hétre Münchenbe a Festspiele tartamára jó képeket nézni s Wagnert élvezni, kit oly sokra tartok nagy művészetéért.

Budapest, 1921. február 13.

Vasárnap délelőtt a fotográfust vártam (Strobl Zsiga közvetítette), de nem jött, úgy látszik nem szerezhett megfelelő lemezeket. Bizonyos képeimet, melyeket eddigi munkásságomra nézve karakterisztikusnak tartok, le szeretném fotografáltatni, hogy fénykép reprodukciók szükség esetén (lapokban vagy egyebütt való közlésnél) kéznél legyenek. Ez [ad] egyrészt némi önelégültséget, másrészt reklám céljából is jó. Utóbbi azért szükséges, hogy mesterségemet az anyagi siker segítségével inkább művelhetem eredménnyel. Itt ilyen amerikai álláspontom van.

Délben Elekék látogattak meg a fénykép utáni portré megtekintése miatt. Ezeket a dolgokat most már dűlőre kell juttatnom, hogy lerázzam őket, mert művészietlenek, de mégis pénzt hoznak a konyhára. A milliommosságot már igen lassan tudom csak elérni kézimunkával. Sok a költség s az apró összegek igen lassan rakódnak össze nagyobb summává. De ha egy-két esztendeig sikerrel manipulálok, lehet némi eredménnyel kilátás. Csak szorgalmasan és becsületesen kellene dolgoznom. Legközelebbi komoly tervem most az életnagyságban festendő „Tannhäuser motívum”, melyen bemutathatom képességeimet. Ezt a képet úgy kell megcsinálnom, hogy magam is

²¹ Barta Ernő (1878–1956) festő, grafikus. Együtt tanítottak az OMIKE, 1920 végén alapított festőkurzusán.

meg legyek vele elégedve. Akkor jó is lesz, bízom annyira kritikámban és látási képességemben. Egy női akt, egy férfi félakt, két gyerek, némi drapéria, csendélet s tájkép háttér, mindezek nem olyan komplikált dolgok, hogy alapos természet utáni munkával meg ne lehetne oldani. Ha a kép nehezen is lesz eladható, semmit sem számít, mert a melléktermékekből megélhetek. Viszont azért kell lelkiismeretesen megcsinálni, mert esetleg évekig lóghat a műterem falán, s rossz képet sokáig nézni nem nagyon kellemes. – Délután Lippay Löwengard Gyula látogatott meg, vett valaki számára egy képecskét 3000-ért, egy megkezdett enteriőrt. Este a Fészekben. Megbeszéltem Lázárral, hogy holnap leszámolunk az Ernst Múzeumban. Együttal megnézem az aukció anyagát is, mely szépek ígérkeznek. A Studio aukciójáról vegyes hírek hallatszanak, vannak, kik azt állítják, hogy nagyon jól megy, mások azt mondják, hogy a drágább dolgok visszamentek a tulajdonosokhoz, mindenesetre érezhető konkurencia Ernstnek, ki már túlságosan éhes. Holnapután – kedden este – különben beszélgetnünk kell a télen megtartandó kiállításról, ami Lajosnak kellemetlen téma.

Budapest, 1921. február 14.

Dél felé Ernstékhez mentem Lázárral leszámolni. Kifizetett vagy 112 ezret, 30 még jár. Az Angol-Magyar Banknál folyószámlát nyitattam 100 ezerrel, részvényeket egyelőre nem tanácsolnak vásárolni. Megnéztem az Ernst aukció anyagát, modern képekben nem rossz. Egy jó, korai Grünwald, egy szép Rippl akt, néhány kitűnő Mednyánszky, sőt egy kellemes Nádlert is láttam,²² melyeket érdemes volna megvenni. A régi képek között sok a gyenge iskola munka, bár a katalógus eldicsekszik a kitűnő anyaggal. Délután itthon tettem-vettem, estefelé be a Fészekbe. Revere²³ volt olyan kedves s hozott Jeritza²⁴ holnapi fellépéséhez jegyeket. Vacsora itthon. Herquet haza kísért. Szeretne jó üzleteket kötni, folyton azon töri a fejét, még nem egészen egyenes kereskedői úton is. Persze ez csak szóbeszéd marad. Ha komoly dologról volna szó, tán ő is meggondolná. A képüzlet, ha a konjunktúra még tartana egy ideig, egészen kellemes foglalkozás volna. Félek tőle, hogy jön nemsokára e dolog böjtje. Fontos volna addig is valamely összeget összegyűjteni.

Budapest, 1921. február 16.

Tegnap Aida, Jeritzával. Nem éppen testére szabott szerep, de azért nagyon élvezetes volt. II. emeleti páholyból néztük Rózsival s Gárdosnéval, ki természetesen nem volt megelégedve az előadással. Ezen Rózszi dühöngött, joggal, mert rosszindulat diktálja

²² Nádlér Róbert (1858–1938) festő.

²³ Revere Gyula hárfaművész, korrepetitor és testvére Manó, karénekes is az Operaház tagja volt.

²⁴ Jeritza Mária (1887–1982) operaénekes.

az ilyen kifogásokat. A mai napon a zs.²⁵ festőiskolai korrigálás következtében nem itthon töltöttem. A korrigálás elég jól ment, bár hideg volt, s tanítványaim nagy része nem túlságosan tehetséges. De tán haladnak majd. Délben Rózsieknál ebéd, ezt megelőzően Ernsték aukció kiállításán. Jobban megnézve, sok érdektelen holmit zsúfoltak ott össze. A mai Magyar Hírlap már kezdett is egy kis kampányt a túltengő aukció visszaélések ellen. Holnap folytatják. Ernsttel tisztul már a dolog a kiállításunkat illetőleg. Minden valószínűség szerint mégis a Szalonban fogjuk megrendezni kiállításunkat, a Szinyei kiállítást. Este vita a Fészek ügyek fölött, természetesen csak akadémikusan. Bizony, ott sok kivetnivaló volna, de hát tulajdonképpen a mai Magyarország szegény társadalmának képét nyújtja. Furcsa klub, ahol a tagok egy nagy része könyöradományokból él. Ebben a tekintetben aztán igen bohém természetűek vagyunk. Nem vagyok smokk, de azt hiszem annak, ki elfogad könyöradományokat, nem szabadna egyenrangúnak lenni azzal, aki adja. Ezt vallottam a zsidó önszegélyező egyesületre nézve is. Ma Kallós²⁶ nevű stréber lógott folyton a nyakamon, hogy vegyek részt a további szervezésben, de nem álltam kötélnek. Most már unom ezt a szervezkedést, pláne olyan gyenge és csúnya emberekkel, mint ezek. A műcsarnoki kiállítási zsűrik tekintetében is szeretne valami agitációt indítani, de itt se megyek bele semmiféle dologba. Én nem akarok többé olyan gyűléseken részt venni, hol megjelenhetnek emberek, mint Tatz, Edvi Illés, Merész, Kövér, Karlovsky,²⁷ kik utálnak s gyűlölnék engem, és megfojtanának egy kanál vízben. Éppen elég terhet ró ránk már a Szinyei Társaság ügyeinek vitele is, pedig ezért érdemes dolgozni, mert ennek kulturális feladatai vannak és eredményei is lesznek.

²⁵ Zsidó - „Tegnap délután az OMIKE helyiségében tartottunk egy megbeszélését, Bánóczi, Hevesi Simon, Patai, Rein, majd Mannheimer, öreg Glatter, Gárdos, Rottmann, Barta és én. Egy festőkurzus felállításáról van szó, mely úgy látszik meg is lesz, mert 20 növendék menzaellátása biztosítva van, a tanerők önként jelentkeztek s ingyenesen óhajtják szolgálataikat rendelkezésre bocsátani.” - írta 1920. november 23-án naplójába. KEMKI ADK, ltsz.: 19920/1977/XXI.

²⁶ Kallós Ede (1866–1950) szobrász.

²⁷ Tatz László (1888–1951) festő; Edvi Illés Aladár (1870–1958) festő; Merész Gyula (1888–1949) festő, Kövér Gyula; Karlovsky Bertalan (1858–1938) festő.